

ΤΟΥ **Σταύρου Μαυρουδέα**

Μετά από αρκετές παλινωδίες η ΛΑΕ ξεκαθαρίζει σιγά-σιγά το οικονομικό πρόγραμμα της.

Μία πρώτη παρατήρηση είναι ότι η ΛΑΕ αντιμετωπίζει το πρόγραμμα απλά σαν ένα προπαγανδιστικό εργαλείο που είναι συνειδητά ασαφές για να επιτρέψει την πολυγλωσσία και την πολυσυλλεκτικότητα και επιπλέον είναι κάτι ευμετάβλητο με βάση φευγαλέες πολιτικές σκοπιμότητες. Πρόκειται για μία καθαρά αστική αντίληψη που ελάχιστη σχέση έχει με την παράδοση ιδιαίτερα της κομμουνιστικής Αριστεράς.

Χαρακτηριστικά, όταν η ΛΑΕ απευθύνεται στο ευρύ κοινό υποβαθμίζει την θέση περί εξόδου από το ευρώ σε εργαλείο (και όχι στόχο) τελευταίας καταφυγής. Αντίστοιχα κρύβεται πίσω από το δάκτυλο της σχετικά με το ζήτημα της αποδέσμευσης από την ΕΕ καθώς δηλώνει ότι δεν αποτελεί στόχο της και εάν προκύψουν προβλήματα τότε θα θέσει το ερώτημα σε δημοψήφισμα (χωρίς μάλιστα να διευκρινίζει τι θα προτείνει η ίδια). Αυτό την διευκολύνει στις σχέσεις και διαπραγματεύσεις της με πολιτικούς παράγοντες όπως η Ζ. Κωνσταντοπούλου, ο Μ. Γλέζος, η Ρ. Μακρή αλλά και ο Γ. Ρωμανιάς. Αντίθετα, όταν απευθύνεται ψευδο-ενωτικά στην Αριστερά και ιδιαίτερα στην ανατρεπτική Αριστερά παρουσιάζει κείμενα με θολές ριζοσπαστικότερες διατυπώσεις.

Αφήνοντας στην άκρη αυτούς τους κουτοπόνηρους χειρισμούς, έχει ενδιαφέρον να εξετασθεί αυτό που φαίνεται να είναι η ουσία του προγράμματος της ΛΑΕ.

Κατ' αρχήν, ο γενικός προσανατολισμός του είναι ένας **αριστερός ευρω-σκεπτικισμός και όχι ένα αριστερό αντι-ΕΕ μέτωπο**. Αυτό προκύπτει ξεκάθαρα από την εμμονή σε συναινετικές λύσεις με την ΕΕ καθώς και στην εμμονή στην παραμονή σε αυτήν (Κ.Λαπαβίτσας: «δεν είναι στόχος μας η έξοδος από την ΕΕ»). Ουσιαστικά θεωρείται ότι μέσα στην ΕΕ αλλά εκτός του υποτιθέμενα ασφυκτικότερου πλαισίου της ΟΝΕ μπορεί να

υπάρξει μία φιλολαϊκή προοπτική καθώς υπάρχουν τόσο τα θεσμικά περιθώρια όσο και οι δυναμικές συμμαχίες γι' αυτό.

Αν δοκιμαστεί να διακριβωθεί – μέσα από την πολυγλωσσία της ΛΑΕ – το οικονομικό της πρόγραμμα φαίνεται ότι αυτό έχει τους ακόλουθους άξονες:

- (α) ακύρωση των μνημονίων: τερματισμός της λιτότητας και των ιδιωτικοποιήσεων, κατάργηση μειώσεων σε μισθούς και συντάξεις, σταδιακή αύξηση του κατώτατου μισθού, κατάργηση του ΕΝΦΙΑ, αποκατάσταση των συλλογικών συμβάσεων
- (β) στάση πληρωμών και έναρξη διαπραγματεύσεων για την διαγραφή μέρους του χρέους
- (γ) εθνικοποίηση των τραπεζών και δημιουργία τριών τραπεζών ειδικού σκοπού (αγροτική τράπεζα, τράπεζα επενδύσεων και ταχυδρομικό ταμιευτήριο).
- (ε) παραγωγική αναδιάρθρωση με δημόσιο έλεγχο των επιχειρήσεων στρατηγικής σημασίας και επικουρία του ιδιωτικού τομέα
- (στ) έξοδο από την ΟΝΕ

Η τελευταία αποτελεί τον κεντρικό άξονα καθώς από αυτό εξαρτάται η εισοδηματική πολιτική, η αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και της πραγματικής οικονομίας και η εξισορρόπηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Στο πρόγραμμα αυτό αποδίδεται υπέρμετρη σημασία στην δυνατότητα της νομισματικής αλλαγής να αντιμετωπίσει το σύνολο σχεδόν των προβλημάτων της οικονομίας και μάλιστα εγκαίρως. Συνακόλουθα παραγνωρίζεται ότι ακόμη και με εθνικό νόμισμα μία σειρά άλλες κρίσιμες αλλαγές προσκρούουν στο θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ.

Πρόσφατες συνεντεύξεις του Κ. Λαπαβίτσα αναδεικνύουν – εκτός ορισμένων θετικών στοιχείων – τις βαθύτατες αντιφάσεις του προγράμματος αυτού.

Πρώτον, αντί για άρνηση του χρέους προτείνει στάση πληρωμών και στη συνέχεια διαπραγμάτευση για την συναινετική διαγραφή μέρους του χρέους. Αυτό σημαίνει ουσιαστικά – και πέραν φληναφημάτων περί «απεχθούς χρέους» κ.λπ. – ότι αναγνωρίζεις το χρέος αλλά δηλώνεις ότι δεν μπορείς να το πληρώσεις. Όμως η πρόταση αυτή προτάθηκε ήδη από την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ και απορρίφθηκε ρητά από την ΕΕ. Για ποιο λόγο στο άμεσο μέλλον το ευρώ-ιερατείο θα αλλάξει θέση;

Δεύτερον, η ανατροπή των μνημονιακών ρυθμίσεων θα είναι σταδιακή καθώς αναγνωρίζεται εμμέσως πλην σαφώς ότι η ανεργία θα παραμείνει σχετικά υψηλή για σημαντικό χρονικό διάστημα και συνεπώς δεν θα συμβάλλει σε πληθωριστικές τάσεις λόγω υποτίμησης του

νέου νομίσματος. Το ίδιο προφανώς εξυπονοείται – αλλά δεν λέγεται – για την αύξηση των μισθών. Ουσιαστικά κλείνεται το μάτι προς διάφορες πλευρές ότι δεν θα υπάρξει μία άμεση ανατροπή των μισθολογικών μειώσεων και συνεπώς τα περιθώρια κερδοφορίας θα βρουν χρόνο να προσαρμοσθούν. Επίσης ότι η λελογισμένη επαναφορά των μισθών δεν θα δημιουργήσει πληθωριστικές πιέσεις (σε συνδυασμό με την ύπαρξη μεγάλης υποαπασχόλησης των παραγωγικών πόρων). Η θέση αυτή φαλκιδεύει τις διαβεβαιώσεις περί άμεσης κατάργησης των Μνημονίων. Επιπλέον, το ερώτημα είναι πώς με μία τέτοια σταδιακή αύξηση της εσωτερικής ζήτησης θα επιστρέψει η οικονομική ανάπτυξη; Αρκούν οι δημόσιες δαπάνες και πώς; Υποστηρίζει η ΛΑΕ ότι αυτή θα προέλθει από το εξωτερικό (με αύξηση εξαγωγών ή/και εισροή κεφαλαίων) και πώς;

Τρίτον, η αλλαγή του νομίσματος θα γίνει σε σχέση 1 προς 1 και αργότερα θα υποτιμηθεί. Η πρόταση αυτή είναι το λιγότερο αξιοπερίεργη τεχνικά. Κατ' αρχήν δεν διευκρινίζεται αν θα υπάρχει ελεύθερη μετατρεψιμότητα του νέου νομίσματος στο διάστημα αυτό. Εάν υπάρχει τότε λογικά θα υπάρξει μία δραματική εκροή συναλλαγματικών διαθεσίμων που θα γονατίσει την χώρα. Εάν δεν υπάρχει μετατρεψιμότητα τότε δεν υπάρχει κανένας λόγος η μετατροπή να μην γίνει κατευθείαν στην (υποτιμημένη) νέα ισοτιμία. Επιπλέον, δεν διευκρινίζεται το ύψος της υποτίμησης. Αν αυτή ακολουθήσει το ύψος του πληθωρισμού (που υποτίθεται κατά τον Κ. Λαπαβίτσα ότι δεν θα ξεπεράσει το 10% τον πρώτο χρόνο) δεν αρκεί για να ανατάξει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εξαγωγών. Αν είναι μεγαλύτερη υπάρχει ένα επιπρόσθετο πρόβλημα καθώς θα συνεπάγεται εισαγόμενο πληθωρισμό. Ο τελευταίος μπορεί να περιορισθεί στο σκέλος της καταναλωτικής ζήτησης (καθώς τα εισοδήματα δεν θα έχουν ανακάμψει από τις Μνημονιακές μειώσεις) αλλά θα επηρεάσει άμεσα τις εισαγόμενες ενδιάμεσες εισροές εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων. Ιδιαίτερα θα επηρεάσει αρνητικά μεγάλο μέρος των εξαγωγών (π.χ. πετρελαιοειδή) καθώς αυτές εξαρτώνται από εισαγωγές. Υπάρχει λύση στο πρόβλημα αυτό αλλά αυτή απαιτεί πολύ πιο ρηξικέλευθες επιλογές από αυτές του μεσοβέζικου αριστερού ευρωσκεπτικισμού. Ένα αριστερό πρόγραμμα αποδέσμευσης από την ΕΕ μπορεί να προχωρήσει σε ένα αυστηρό εσωτερικό διοικητικό καθορισμό τιμών (για τον έλεγχο της ιδιωτικής κερδοσκοπίας), σε μη-μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος (τουλάχιστον για ένα κρίσιμο διάστημα) και σε ένα σύστημα πολλαπλών συναλλαγματικών ισοτιμιών όπως πολλές χώρες (π.χ. Βενεζουέλα, Ιράν) έχουν κάνει.

Τέταρτον, θεωρεί ότι η εξισορρόπηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (που προέκυψε λόγω της κατάρρευσης της ζήτησης εξαιτίας της Μνημονιακής λιτότητας) θα συνεχισθεί και σύντομα θα γίνει πλεονασματικό. Δύο σημεία αξίζουν προσοχής εδώ. Το πρώτο σημείο είναι ότι η σημερινή εξισορρόπηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών βασίζεται στις υπηρεσίες (και ιδιαίτερα στα τουριστικά και ναυτιλιακά έσοδα). Αν μπεις σε μία τροχιά

σύγκρουσης, έστω και ελεγχόμενης, με την ΕΕ και το ελληνικό κεφάλαιο είναι σαφές ότι τα έσοδα αυτά θα πληγούν (π.χ. στον τουρισμό υπάρχει ασφυκτική εξάρτηση από λίγους ευρωπαϊκούς παρόχους τουριστικών υπηρεσιών). Αυτό το πρόβλημα ένα συνεπές και συνεκτικό αριστερό πρόγραμμα δεν μπορεί να το υπεκφεύγει ούτε να καλλιεργεί ψευδαισθήσεις στο λαό γι' αυτό. Αντιθέτως πρέπει να προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα αντιμετώπισης του. Το δεύτερο σημείο αφορά το εμπορικό ισοζύγιο (δηλαδή ένα ακόμη προβληματικό τμήμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών). Προφανώς υπονοείται ότι λόγω της εισαγωγής του νέου νομίσματος θα υπάρξει υποκατάσταση εισαγωγών η οποία μάλιστα θα οδηγήσει επίσης σε κλαδική αναδιάρθρωση την οικονομία (με ενίσχυση του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα σε βάρος της σημερινής τριτογενοποίησης). Η κλαδική αυτή αναδιάρθρωση θα γίνει με λοκομοτίβα τον δημόσιο τομέα αλλά και την δραστική συμβολή του ιδιωτικού τομέα. Όλα αυτά στα πλαίσια μίας νέας βιομηχανικής πολιτικής που ευθαρσώς παραδέχθηκε ο Κ. Λαπαβίτσας ότι δεν είναι επεξεργασμένη.

Αυτό το τελευταίο σημείο έχει ιδιαίτερη σημασία. Οι επιπόλαιες θεωρίες της χρηματιστικοποίησης (τις οποίες υιοθετεί ο Κ. Λαπαβίτσας) αποδίδουν ελάχιστη σημασία στην πραγματική οικονομία. Η ελληνική εμπειρία δεν έχει καμία σχέση με τις θεωρίες αυτές (βλέπε «**Η «χρηματιστικοποίηση» και η ελληνική περίπτωση**»). Η ελληνική κρίση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις στρεβλώσεις της παραγωγικής δομής της χώρας που προκάλεσε η ένταξη της στην ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση και στην επιδείνωση των σχέσεων εξαρτημένης ανάπτυξης που προϋπήρχαν. Η ένταξη στην ΟΝΕ επιδείνωσε την κατάσταση αυτή περαιτέρω. Τα προβλήματα στο δημοσιονομικό ισοζύγιο και στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι παράγωγα των στρεβλώσεων της πραγματικής οικονομίας. Για την ανάταξη τους δεν αρκεί μία ανταγωνιστική υποτίμηση ούτε απλά μία λίγο πιο επεμβατική δημόσια βιομηχανική πολιτική. Απαιτείται ένα μακροχρόνιο συνολικό πλάνο δομικής αναδιάρθρωσης της οικονομίας του τύπου των κλασικών πεντάχρονων πλάνων. Το πλάνο αυτό πρέπει να καλύπτει το σύνολο της οικονομίας και να έχει υποχρεωτική ισχύ. Είναι προφανές ότι θα είναι δημόσιο και θα πρέπει να διαμορφωθεί με την δημοκρατική συμμετοχή των εργαζομένων και του λαού. Επίσης για την επιτυχή εκτέλεση του απαιτείται η ενεργητική συμμετοχή, ο έλεγχος και η πρωτοβουλία του λαϊκού παράγοντα. Βασικός βραχίονας του θα είναι οι δημόσιες επενδύσεις και η δημόσια ιδιοκτησία ενώ ο ιδιωτικός τομέας θα έχει συμπληρωματικό ρόλο. Αυτό γιατί, πέραν ιδεολογικών λόγων, ο ιδιωτικός τομέας ούτε θέλει σε συνθήκες κρίσης να αναλάβει τα κόστη και τον κίνδυνο ενός τέτοιου γιγάντιου εγχειρήματος αλλά ούτε και μπορεί να το κάνει. Και στο βαθμό που θα το κάνει θα απαιτεί εξευτελιστικά αντίτιμα. Όμως μία τόσο δραστική δημόσια πολιτική (με επιδότηση και προστασία κλάδων κλπ.) αντίκειται σαφώς στις συνθήκες της ευρωπαϊκής κοινής αγοράς και όχι απλά στην ΟΝΕ. Πώς μπορεί αυτό να γίνει παραμένοντας μέσα στην ΕΕ;

Συνοψίζοντας, το πρόβλημα της Ελλάδας ξεκινά από την μη-βιώσιμη (ακόμη και σε καπιταλιστικούς όρους) παραγωγική δομή της που προέκυψε εν πολλοίς από την ένταξη της στην ευρωπαϊκή ενοποίηση. Υπάρχουν δύο διαφορετικοί δρόμοι για να αναταχθεί το πρόβλημα αυτό καθώς και τα παράγωγα του προβλήματος (ανισορροπίες σε δημοσιονομικό ισοζύγιο, ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και εμπορικό ισοζύγιο, χαμηλή παραγωγικότητα κλπ.). Ο πρώτος είναι μέσα στην ΕΕ και είναι ο δρόμος των Μνημονίων και κανένας άλλος: μετατροπή της Ελλάδας σε μία «κινεζοποιημένη» οικονομία εξευτελιστικών μισθών, φθηνών περιουσιακών στοιχείων, χαμηλής προστιθέμενης αξίας και τεχνολογικής εξειδίκευσης στην εξωτερική περιφέρεια της ΕΕ. Ο δομικός αυτός μετασχηματισμός βασίζεται στον ιδιωτικό τομέα (και μάλιστα με αυξημένο τον ρόλο του ξένου κεφαλαίου) με την σιδηρά φυσικά στήριξη του αστικού κράτους. Ο δεύτερος δρόμος είναι αυτός της εκκίνησης μίας διαδικασίας ριζοσπαστικών αλλαγών με άμεσο κεντρικό άξονα την αποδέσμευση από την ΕΕ με βάση ένα συνολικό δημόσιο σχέδιο οικονομικής αναδιάρθρωσης (στη βάση της δημόσιας ιδιοκτησίας) και προοπτική τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό. Ο δομικός μετασχηματισμός του δεύτερου δρόμου είναι διαφορετικός από αυτόν του πρώτου τόσο όσον αφορά τα ταξικά συμφέροντα που θα εξυπηρετεί όσο όμως και την τεχνική του διάσταση (κλαδική αναδιάρθρωση, εργαλεία οικονομικής πολιτικής κλπ.). Και φυσικά θα πρέπει να βασίζεται σε μία διαφορετική πολιτική εξουσία και ένα άλλο δημόσιο τομέα.

Η βασική αντίφαση του προγράμματος της ΛΑΕ, που το κάνει να είναι μία ακόμη μη-ρεαλιστική εναλλακτική, είναι ότι προσπαθήσει να ισορροπήσει ανάμεσα στους δύο αυτούς δρόμους. Θέλει να συγκρουστεί με πλευρές της κυρίαρχης κατάστασης πραγμάτων αλλά ταυτόχρονα τρέμει την συνολική ρήξη. Σε άλλους καιρούς - όπως με το ΠΑΣΟΚ - κάτι τέτοιο ήταν εφικτό. Σήμερα με το βάθος και την διάρκεια της καπιταλιστικής κρίσης το να στέκεσαι πάνω στο φράκτη είναι απλά αδιέξοδο.

Η αντίφαση αυτή αναδεικνύεται όταν εξετάσει κανείς την έξοδο από την ΟΝΕ με ταυτόχρονη παραμονή στην ΕΕ. Ο δρόμος αυτός μπορεί να είναι είτε συναινετικός είτε συγκρουσιακός. Στην πρώτη περίπτωση - και δεδομένου του συσχετισμού δυνάμεων (καθώς η Ελλάδα δεν είναι ούτε Αγγλία ούτε Σουηδία) - ο μόνος τρόπος για να γίνει αυτό είναι τύπου σχεδίου Σόιμπλε (δηλαδή επιδεινώνοντας περαιτέρω την θέση της χώρας και εντείνοντας την εξάρτηση από την ΕΕ). Στην δεύτερη περίπτωση η σύγκρουση μοιραία θα οδηγήσει τόσο για οικονομικούς όσο και για πολιτικούς λόγους στην έξοδο από την ΕΕ.

Η θέση της ΛΑΕ απέναντι στην ΕΕ είναι επίσης μνημείο υπεκφυγής. Γιατί, όταν είναι προφανές ότι ακόμη και αυτά τα λειψά προγραμματικά της στοιχεία θα την οδηγήσουν σε σύγκρουση με την ΕΕ, αρνείται να το αναγνωρίσει; Γιατί επίσης, εφόσον προκύψει το

πρόβλημα, θα το παραπέμψει σε δημοψήφισμα ενώ για την έξοδο από την ΟΝΕ θα αρκεί η κοινοβουλευτική πλειοψηφία; Και επίσης, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, γιατί δεν δηλώνει τι θα υποστηρίξει η ΛΑΕ;

Συγκεφαλαιώνοντας, το οικονομικό πρόγραμμα της ΛΑΕ δεν μπορεί να αποτελέσει ένα εργαλείο μετωπικής συσπείρωσης και δράσης των υποτελών τάξεων της ελληνικής κοινωνίας. Απέναντι σε κρίσιμες επιλογές στέκεται δίβουλο και αναποφάσιστο. Αντί να λειτουργεί προωθητικά για την λαϊκή συνείδηση σέρνεται πίσω της και πολλές φορές, στο βαθμό που την επηρεάζει, αποτελεί έρμα.

Η Αριστερά της ανατροπής και ο πρωτοπόρος κόσμος της εργασίας δεν έχουν ανάγκη μία τέτοια πρόταση δισταγμών και μισών βημάτων. Μόνο σε νέες ήττες και αδιέξοδα μπορούν να οδηγήσουν. Αυτό που πραγματικά έχει ανάγκη είναι ένα στιβαρό πρόγραμμα αποδέσμευσης από την ΕΕ και σοσιαλιστικής προοπτικής και η συγκρότηση ενός παλλαϊκού κοινωνικο-πολιτικού μετώπου για την εφαρμογή του.

Πηγή: stavrosmavroudeas.files.wordpress.com